

ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ

ΤΟΥ ΣΕΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΔΕΙΚΤΗΣ
GRe1

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ MANAGEMENT ΕΥΡΩΠΗΣ

ΜΕΛΟΣ

feaco

European Federation of Management Consultancies Associations
Fédération Européenne des Associations de Conseils en Organisation

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ
+52,0%

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ
+52,0%

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ
+33,1%

2^ο ΤΡΙΜΗΝΟ 2023

38^η ΕΡΕΥΝΑ

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ – ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΣΕΣΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ		4
B. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ		5
B.1	Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ	5
B.2	ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΣΕ ΕΝΑ ΕΤΟΣ (ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ)	6
B.3.	ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΕΤΟΣ (ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ)	11
B.4.	ΟΙ ΑΝΑΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ	14
B.5.	ΟΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ – Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ	15
Γ. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ		17
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ		19
	Πίνακες με συγκεντρωτικά στοιχεία των Δεικτών	

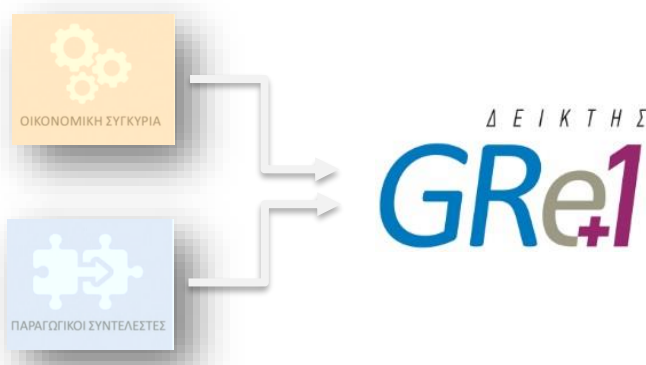
A

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ΣΕΣΜΑ δημιούργησε το Βαρόμετρο του ΣΕΣΜΑ για την Οικονομία μέσω του οποίου καταγράφονται ανά τρίμηνο οι προσδοκίες και απόψεις των εταιρειών συμβούλων μανάτζμεντ. Ειδικότερα, ο **Γενικός Δείκτης GRe+1** του Βαρόμετρου αποτυπώνει τις προσδοκίες των επικεφαλής και των στελεχών των εταιρειών συμβούλων μανάτζμεντ για την ελληνική οικονομία μετά από ένα έτος (+1).

Ο **Γενικός Δείκτης GRe+1** συντίθεται από τους εξής επιμέρους δείκτες:

- **Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας**, ο οποίος καταγράφει τις απόψεις για την αναμενόμενη πορεία των βασικών οικονομικών μεγεθών (ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, ανεργία, ιδιωτικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών και πληθωρισμός).
- **Δείκτης Παραγωγικών Συντελεστών**, ο οποίος καταγράφει τις εκτιμήσεις για τις μεταβολές στους βασικούς παραγωγικούς συντελεστές (ανθρώπινο δυναμικό, συνθήκες χρηματοδότησης, δημόσιες υποδομές, επιχειρηματικότητα και θεσμικό πλαίσιο).

Τέλος, στο Βαρόμετρο του ΣΕΣΜΑ για την Οικονομία προσδιορίζονται οι **Ανασχετικοί Παράγοντες** για την επιχειρηματική ανάπτυξη και δράση.

Καταγράφηκαν επίσης οι αντιλήψεις των συμβούλων για τις προτεραιότητες που πρέπει να έχει η κυβέρνηση για να ενισχυθεί περαιτέρω η επιχειρηματικότητα, καθώς και αυτές που άπτονται της βέλτιστης χρήσης των χρηματοδοτικών εργαλείων.

Η μεθοδολογία της έρευνας και υπολογισμού των δεικτών παρουσιάζεται στο μέρος Γ.

Η παρούσα, 38^η έρευνα του ΣΕΣΜΑ, πραγματοποιήθηκε από 13-7-2023 έως 2-8-2023 και κατέγραψε τις προσδοκίες και τις απόψεις των συμβούλων, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στο δεύτερο τρίμηνο του 2023.

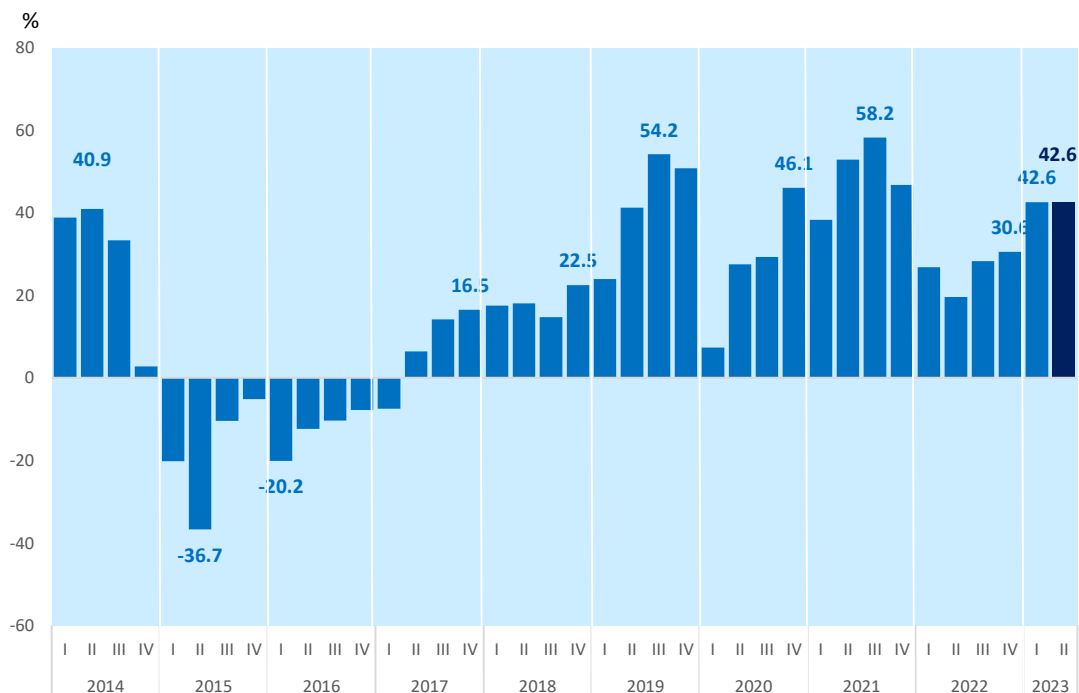
B

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

B.1 Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

Στάσιμη παρέμεινε το δεύτερο τρίμηνο του έτους η αισιοδοξία των συμβούλων μανατζμεντ για την πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά τους επόμενους 12 μήνες. Ο **Γενικός Δείκτης GRe+1**, ο οποίος είναι ο μέσος των δεικτών Οικονομικής Συγκυρίας και Παραγωγικών Συντελεστών, παρέμεινε αμετάβλητος στο 42,6%. Σε ετήσια βάση, ωστόσο, συνέχισε να υπάρχει πολύ μεγάλη βελτίωση. Η τιμή του **GRe+1** πριν ένα χρόνο ήταν μόλις 19,6%.

Η στασιμότητα αυτή είναι αποτέλεσμα αφ' ενός της μικρής αύξησης της τιμής του Δείκτη Οικονομικής Συγκυρία, αφ' ετέρου δε της οριακής υποχώρησης του Δείκτη Παραγωγικών Συντελεστών.

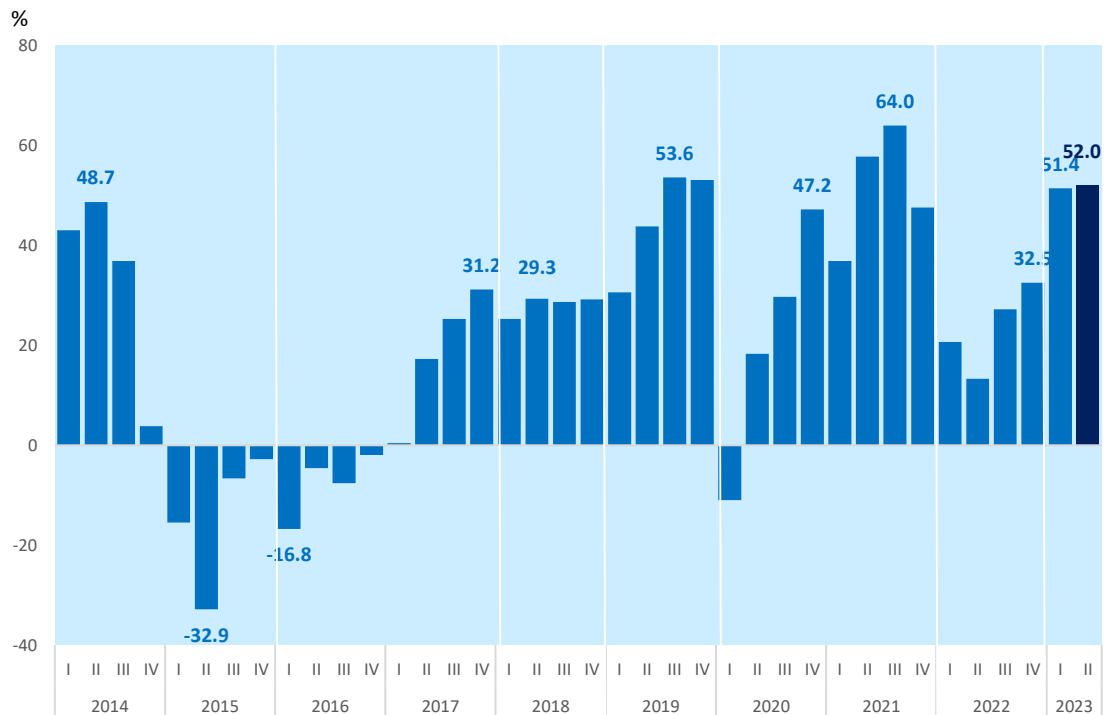
B.2 ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΣΕ ΕΝΑ ΕΤΟΣ (ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ)

Το δεύτερο τρίμηνο του 2023 καταγράφηκε στασιμότητα της αισιοδοξίας των συμβούλων μάνατζμεντ για την πορεία της ελληνικής οικονομίας το επόμενο δωδεκάμηνο. Ο Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας σημείωσε οριακή άνοδο έναντι της τιμής που είχε το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο υπάρχει μεγάλη βελτίωση σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2022.

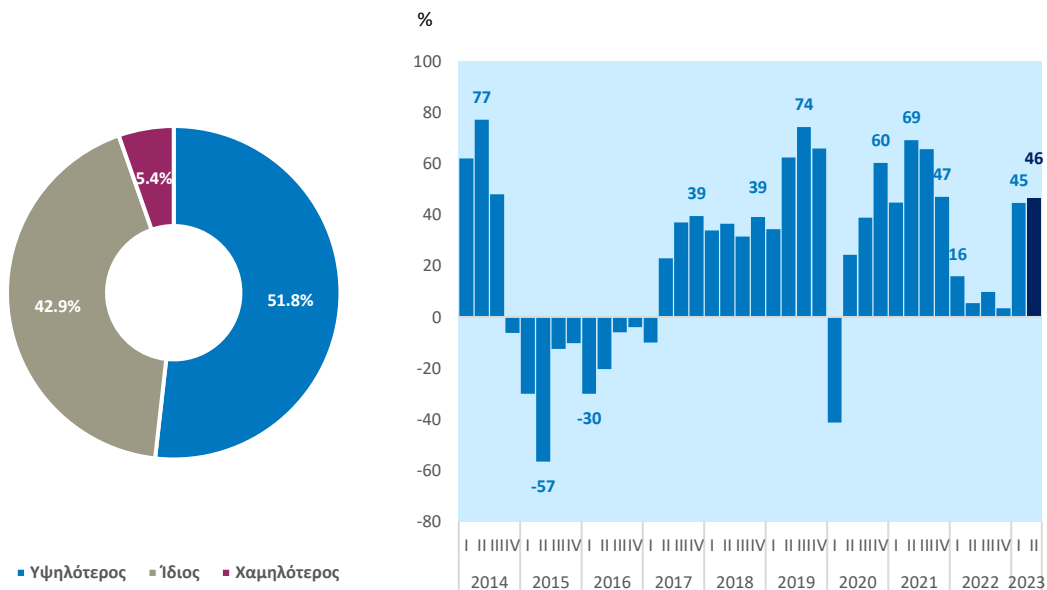
Συγκεκριμένα, στο τέλος του πρώτου τριμήνου ο μέσος όρος της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών «θετικών» και «αρνητικών» αποκρίσεων για τις πέντε μεταβλητές του Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας (ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, ανεργία, ιδιωτικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, εξαγωγές και ποσοστό μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών) διαμορφώθηκε σε 52,0% από 51,4%. Έναντι του δευτέρου τριμήνου του προηγούμενου έτους, που ο δείκτης είχε τιμή 13,3%, σημειώθηκε εντυπωσιακή βελτίωση της αισιοδοξίας των συμβούλων.

Η στασιμότητα προήλθε από τη πολύ μικρή βελτίωση όσον αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις, κυρίως όμως από την κάμψη της αισιοδοξίας για τις εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών το επόμενο δωδεκάμηνο. Αντιθέτως, οι προσδοκίες για την εξέλιξη του ΑΕΠ, την ανεργία και τον πληθωρισμό έγιναν περισσότερο αισίες. Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται πιθανώς στην πολύ ικανοποιητική αύξηση του ΑΕΠ το 2022, στις αναμενόμενες εισροές από την ΕΕ και στη συνεχιζόμενη κάμψη της ανεργίας.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

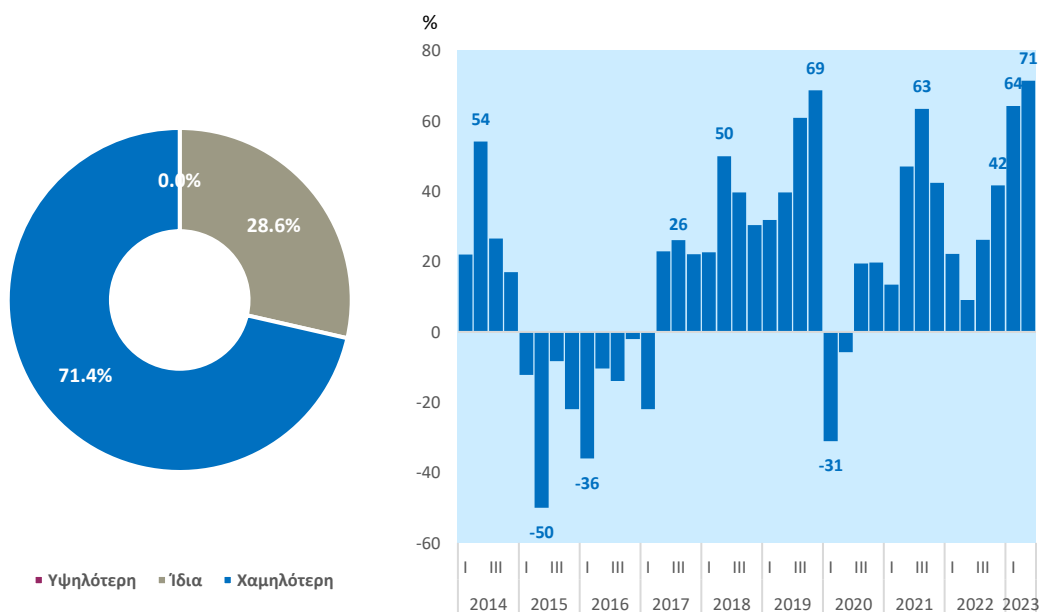

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΥΘΜΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ

Υπήρξε μικρή βελτίωση των εκτιμήσεων για τη μεγέθυνση του ΑΕΠ τους επόμενους 12 μήνες το δεύτερο τρίμηνο του 2023. Συγκεκριμένα, η διαφορά των ποσοστών εκείνων που προβλέπουν ταχύτερη μεγέθυνση της οικονομίας και εκείνων που θεωρούν ότι θα υπάρξει επιβράδυνση διευρύνθηκε ελαφρά σε 46,4%, από 44,6% το προηγούμενο τρίμηνο. Υπήρξε όμως πολύ μεγάλη βελτίωση έναντι του 5,5% του δευτέρου τριμήνου του 2022. Στη μεταβολή αυτή συνέβαλε η επιβραδυνόμενη, αλλά συνεχιζόμενη ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας μετά το 2021.

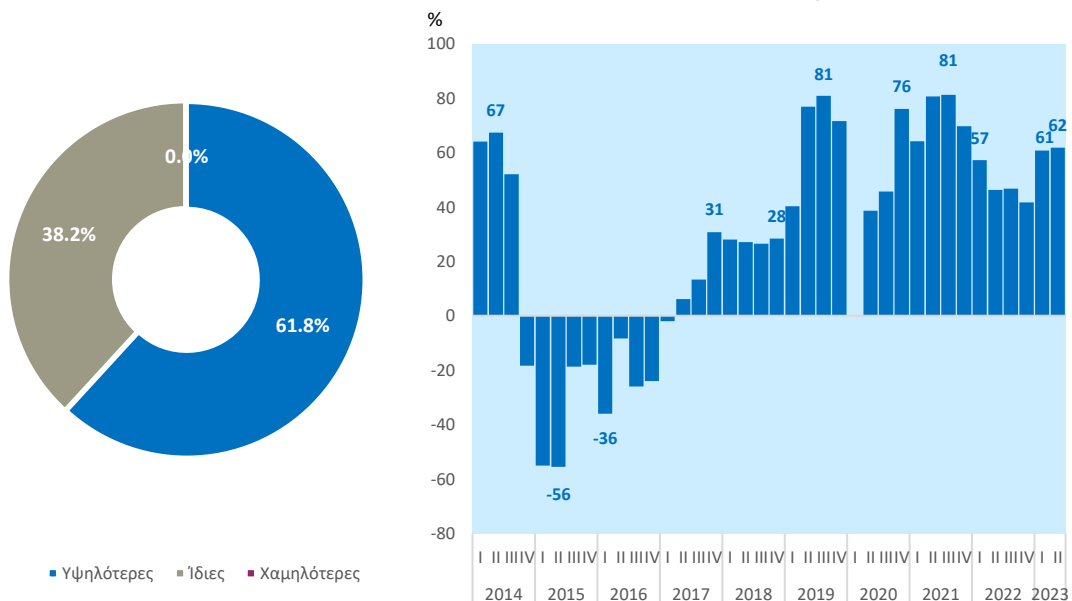
ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Η συνεχιζόμενη πτωτική πορεία του ποσοστού ανεργίας οδήγησε σε βελτίωση των προσδοκιών για το κρίσιμο αυτό μέγεθος κατά τους επόμενους 12 μήνες. Συγκεκριμένα, η διαφορά των ποσοστών όσων θεωρούν ότι η ανεργία θα μειωθεί και εκείνων που αναμένουν αύξηση

διευρύνθηκε σε 71,4% από 64,3% το προηγούμενο τρίμηνο. Εντυπωσιακή ήταν η βελτίωση έναντι του ίδιου τριμήνου του 2022 όταν η σχετική διαφορά ήταν μόλις 9,1%.

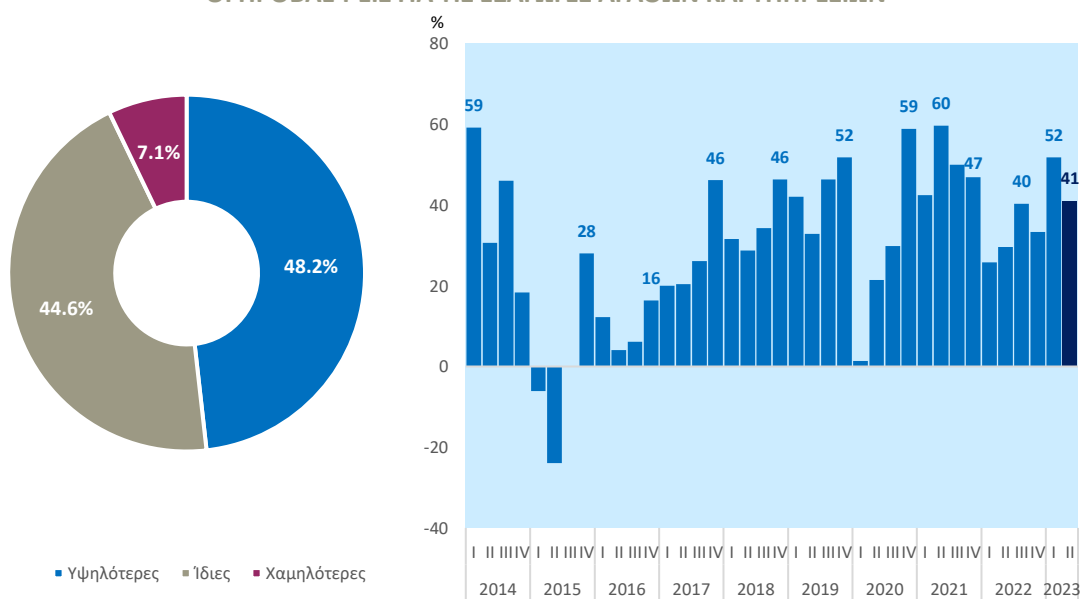
ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Υπήρξε επίσης περιορισμένη βελτίωση του υποδείκτη των ιδιωτικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο «θετικών» - «αρνητικών» εκτιμήσεων διευρύνθηκε ελαφρά σε 61,8% το δεύτερο τρίμηνο, από 60,7% το προηγούμενο. Η πρόβλεψη αυτή είναι πολύ υψηλότερη από εκείνη που είχε καταγραφεί το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022, ήτοι 46,3%.

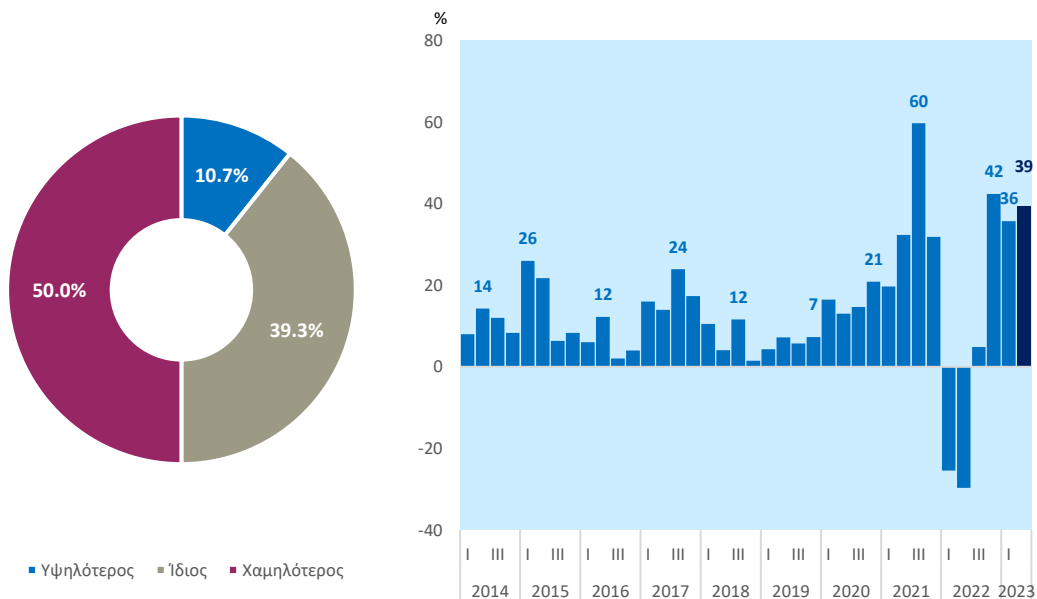
Η εξέλιξη αυτή σχετίζεται πρωτίστως με την πορεία των ιδιωτικών επενδύσεων ιδίως μετά το 2021 και συνδυάζεται με τη βελτίωση των προβλέψεων για την αύξηση του ΑΕΠ, την άνοδο των αμέσων ξένων επενδύσεων και τις αναμενόμενες ροές χρηματοδοτήσεων μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Παρά τη βελτίωση των προσδοκιών για την ανεργία, τις επενδύσεις και το ΑΕΠ, καθώς και την ανοδική πορεία των τουριστικών εισπράξεων και των εξαγωγών προϊόντων, οι σύμβουλοι έγιναν περισσότερο απαισιόδοξοι όσον αφορά τις εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών. Η απόσταση «αισιοδοξίας» - «απαισιοδοξίας» μειώθηκε κατά περισσότερες από 10 ποσοστιαίες μονάδες, από 51,8% το πρώτο τρίμηνο σε 41,1% το δεύτερο. Σε ετήσια βάση ωστόσο υπήρξε σημαντική βελτίωση από το 29,6%.

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΥΘΜΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

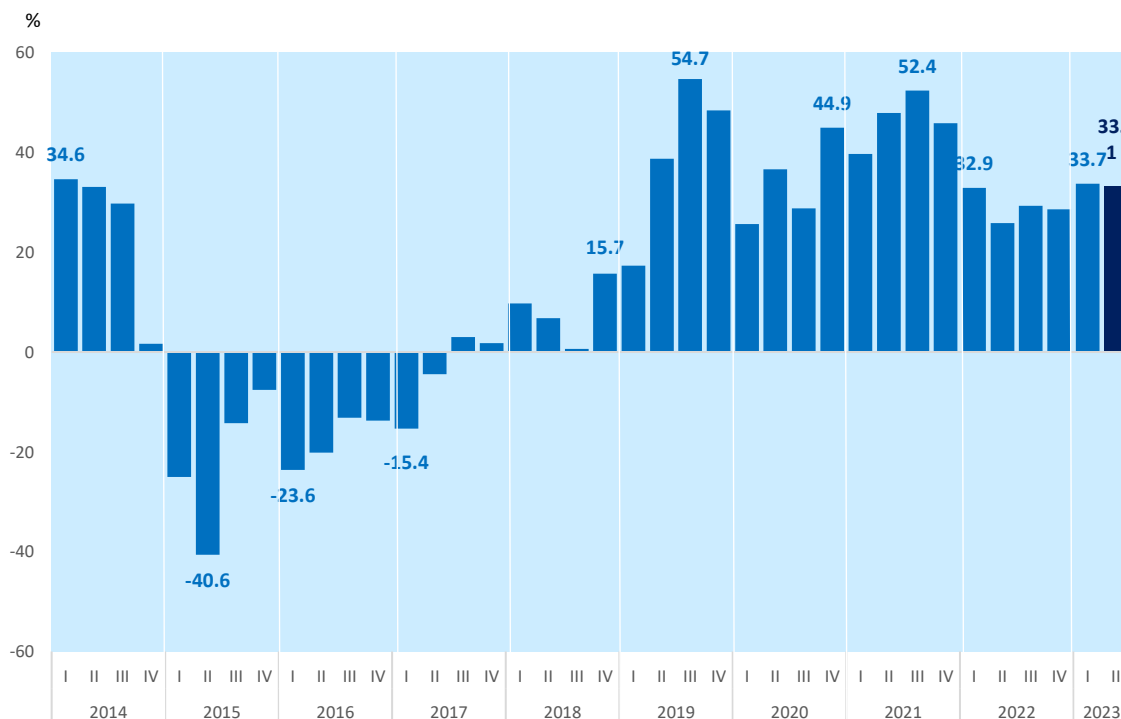
Παρά τη συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού οι σύμβουλοι έγιναν ελαφρώς λιγότερο αισιόδοξοι για την εξέλιξη του γενικού επιπέδου των τιμών κατά τους επόμενους 12 μήνες. Συγκεκριμένα, η διαφορά μεταξύ του ποσοστού εκείνων που προβλέπουν χαμηλότερο πληθωρισμό και εκείνων που εκτιμούν ότι θα υπάρξει επιτάχυνση διευρύνθηκε μεταξύ του πρώτου και δευτέρου τριμήνου σε 39,3% από 35,7%. Η επιδείνωση των προσδοκιών οφείλεται πιθανόν στις μεγάλες αυξήσεις των τιμών των τροφίμων και των τιμών της ενέργειας, οι οποίες και βρίσκονται στο επίκεντρο της επικαιρότητας.

Β.3. ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΕΤΟΣ (ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ)

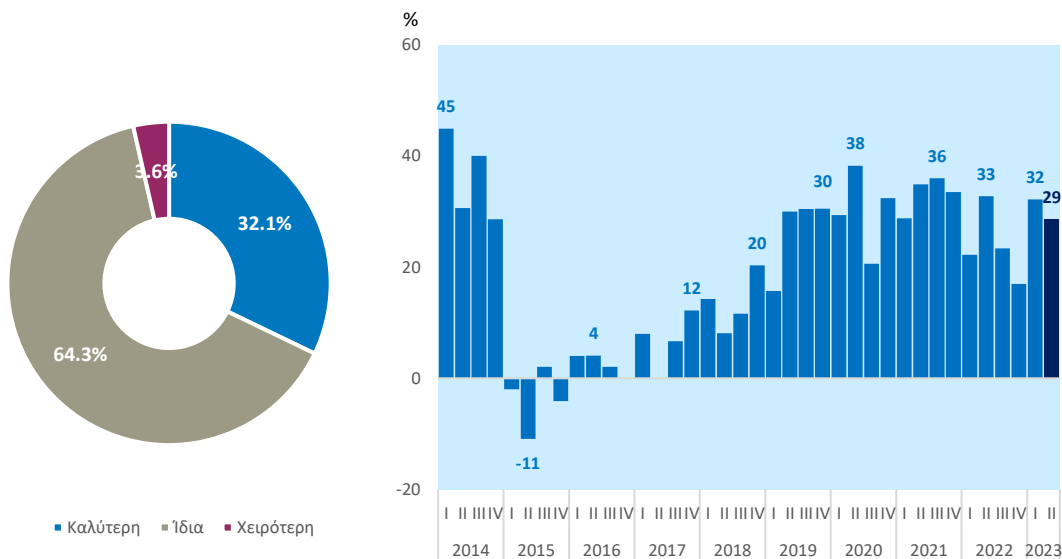
Σχεδόν αμετάβλητος παρέμεινε ο βαθμός αισιοδοξίας των συμβούλων μανάτζμεντ για τις εξελίξεις στο μέτωπο των παραγωγικών συντελεστών τους επόμενους 12 μήνες. Η μεταβολή του σχετικού δείκτη ήταν ανεπαίσθητη σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Επί ετησίας βάσεως όμως υπήρξε αισθητή βελτίωση.

Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος της διαφοράς «αισιοδοξίας» και «απαισιοδοξίας» για τις μεταβλητές του Δείκτη Παραγωγικών Συντελεστών (ανθρώπινο δυναμικό, συνθήκες χρηματοδότησης, δημόσιες υποδομές, επιχειρηματικότητα και θεσμικό πλαίσιο) μειώθηκε σε 33,1% το δεύτερο τρίμηνο του 2023, έναντι 33,7% το προηγούμενο. Το δεύτερο τρίμηνο του 2022 ο εν λόγω δείκτης είχε τιμή 25,8%. Η στασιμότητα των προσδοκιών μεταξύ πρώτου και δευτέρου τριμήνου οφείλεται εν μέρει στην επιδείνωση των υποδεικτών για τις δημόσιες υποδομές και για την αποτελεσματικότητα του ανθρώπινου δυναμικού. Όμως σημειώθηκε βελτίωση όσον αφορά τις προσδοκίες για τη χρηματοδότηση, το θεσμικό πλαίσιο και την επιχειρηματικότητα.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

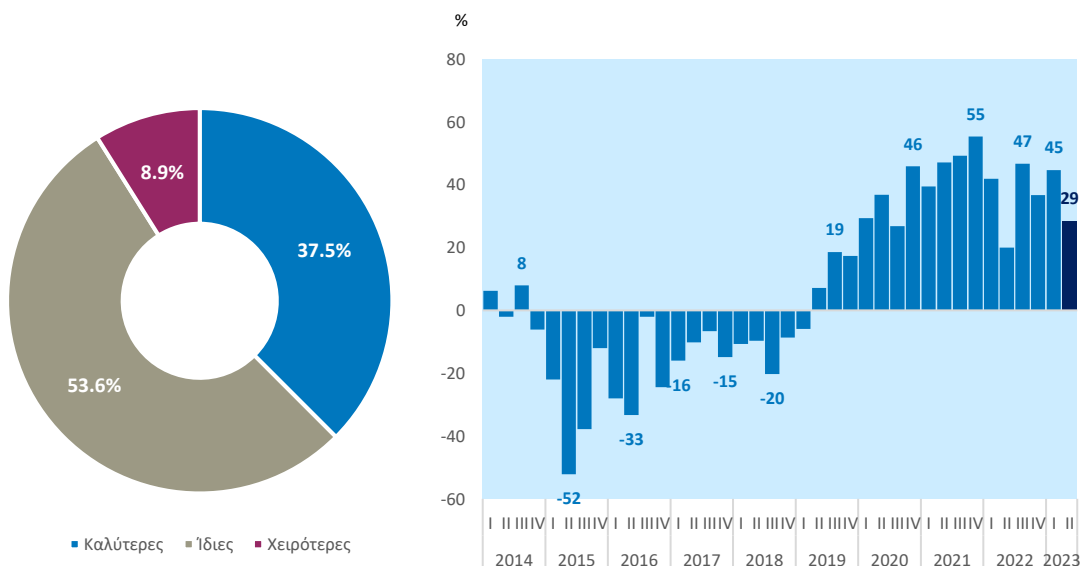

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

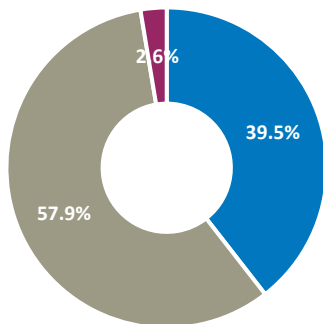
Οι προσδοκίες για την αποτελεσματικότητα του ανθρώπινου δυναμικού το επόμενο δωδεκάμηνο είναι λιγότερο αισιόδοξες το δεύτερο τρίμηνο, τόσο έναντι του προηγούμενου τριμήνου, όσο και έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2022. Η διαφορά «θετικών» και «αρνητικών» απαντήσεων μειώθηκε σε 28,6% από 32,1% το προηγούμενο τρίμηνο και από 31,2% πριν ένα έτος. Ωστόσο, η μεγάλη και αυξημένη πλειονότητα των συμβούλων εξακολουθούν να θεωρούν ότι δεν θα υπάρξει σημαντική μεταβολή το επόμενο έτος.

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

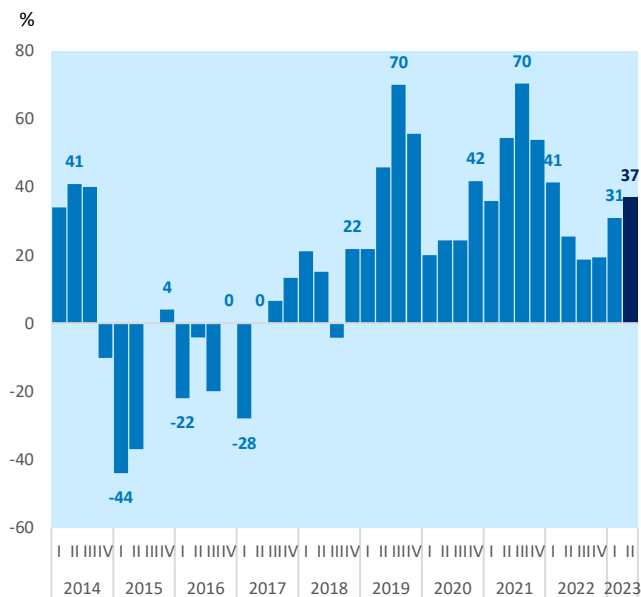

Οι εκτιμήσεις για τις δημόσιες υποδομές έγιναν επίσης λιγότερο αισιόδοξες το δεύτερο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο «θετικών» - «αρνητικών» απαντήσεων μειώθηκε σε 28,6% από 44,6% το προηγούμενο τρίμηνο. Η σύγκριση όμως με το προηγούμενο έτος δείχνει ότι σημειώθηκε ελαφρά βελτίωση. Η εν λόγω διαφορά ήταν μόλις 20,0% πριν ένα έτος. Ωστόσο, η πλειονότητα των συμβούλων προβλέπει ότι οι υποδομές θα είναι αμετάβλητες το επόμενο δωδεκάμηνο.

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

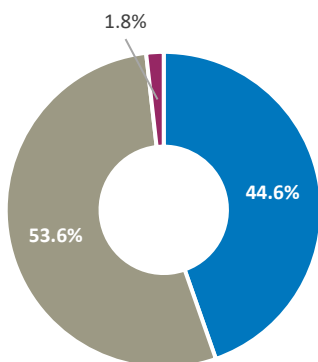

■ Καλύτερες ■ Ίδιες ■ Χειρότερες

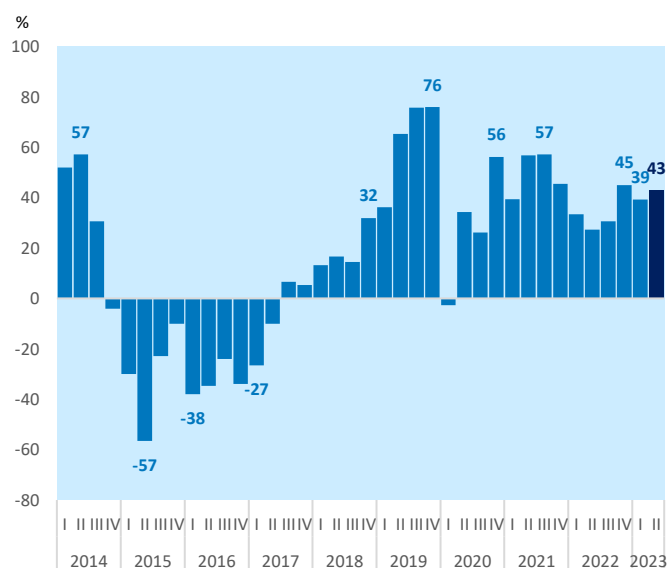

Βελτίωση έναντι του προηγούμενου τριμήνου σημειώθηκε όσον αφορά τις προσδοκίες των συμβούλων για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων. Η ίδια εικόνα προκύπτει και από τη σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2022. Συγκεκριμένα, η διαφορά μεταξύ των ποσοστών όσων προβλέπουν ευχερέστερη χρηματοδότηση και όσων προβλέπουν μεγαλύτερη στενότητα αυξήθηκε από 30,9% σε 36,8%. Μεγαλύτερη ήταν η βελτίωση σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2022 όταν η διαφορά αυτή ήταν μόνο 25,5%. Η μεγαλύτερη αισιοδοξία πιθανώς αντανακλά προσδοκίες για σταθεροποίηση των επιτοκίων, ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας και μεγαλύτερη χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων, π.χ. ΕΣΠΑ, Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ΠΔΕ, κ.ά.

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

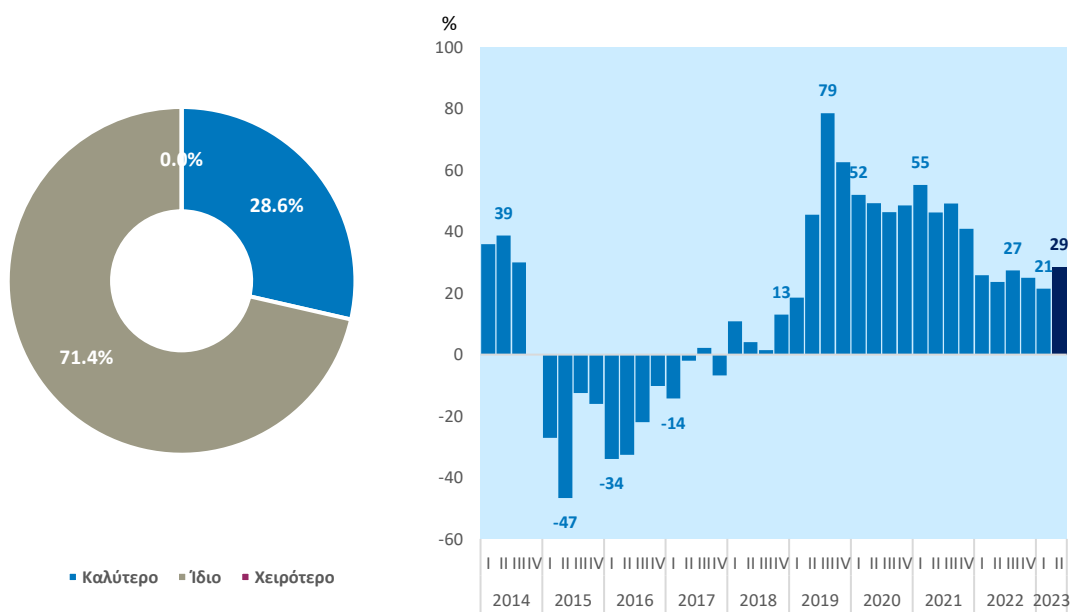

■ Καλύτερη ■ Ίδια ■ Χειρότερη

Ενισχύθηκε ελαφρώς η αισιοδοξία για την επιχειρηματικότητα στη χώρα το δεύτερο τρίμηνο, τόσο έναντι του προηγούμενου, αλλά περισσότερο έναντι του ίδιου τριμήνου του 2022. Η διαφορά «θετικών» - «αρνητικών» απαντήσεων διαμορφώθηκε σε 42,9% από 39,3% μεταξύ των δύο τριμήνων του 2023. Κατά την ίδια περίοδο του 2022 η διαφορά αυτή είχε διαμορφωθεί σε 27,3%.

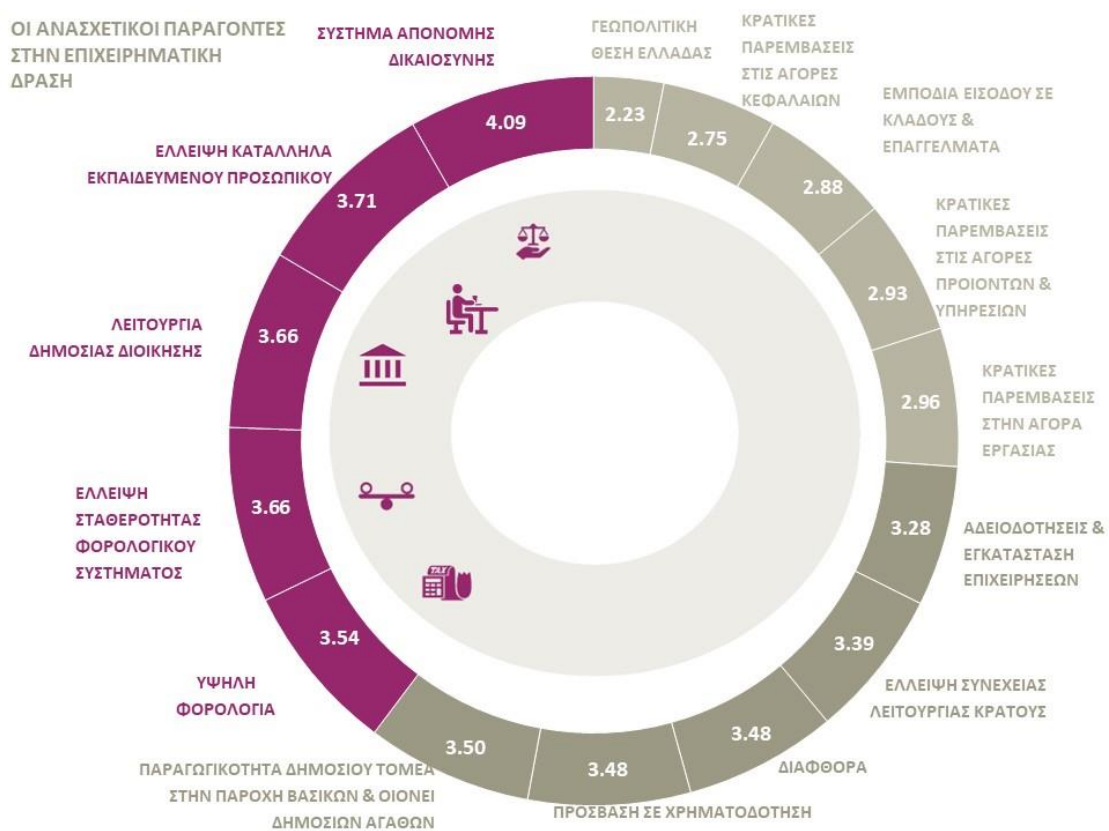
ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ελαφρά βελτίωση σημείωσε και η αισιοδοξία των συμβούλων μανάτζμεντ και όσον αφορά τις προσδοκίες για το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο. Η διαφορά «θετικών» - «αρνητικών» απαντήσεων διευρύνθηκε από 21,4% το πρώτο τρίμηνο σε 28,6% το δεύτερο. Πριν ένα έτος η διαφορά αυτή ήταν 23,6%.

B.4. ΟΙ ΑΝΑΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Δεν υπήρξαν σημαντικές μεταβολές στις αντιλήψεις των συμβούλων για τα προσκόμματα στην επιχειρηματική δράση μεταξύ πρώτου και δευτέρου τριμήνου εκτός από την αύξηση της σημασίας των ελλείψεων σε καταλλήλως εκπαιδευμένο προσωπικό οι οποίες έχουν καταστεί το δεύτερο σε σημασία εμπόδιο. Η λειτουργία της δικαιοσύνης παρέμεινε στην πρώτη θέση. Στην τρίτη θέση με ίδιο σκορ ακολούθησαν η αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση και η έλλειψη σταθερότητας του φορολογικού συστήματος. Η τελευταία είχε πολύ χαμηλότερο σκορ το πρώτο τρίμηνο. Σκορ υψηλότερο του 3,5 είχαν επίσης η υψηλή φορολογία και η χαμηλή παραγωγικότητα του Δημοσίου Τομέα.

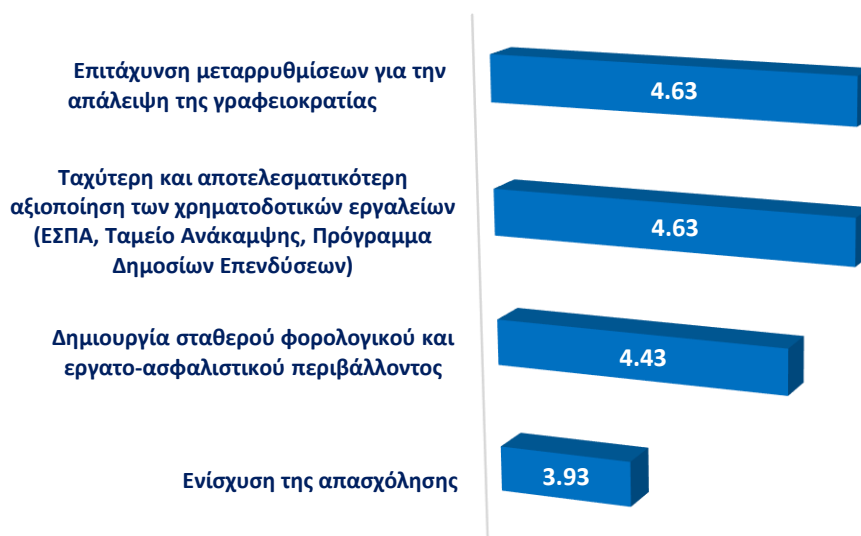
B.5. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ – Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ MANAGEMENT

Καταρχάς, οι σύμβουλοι θεωρούν ότι οι δύο πρώτες προτεραιότητες που θα πρέπει να θέσει η κυβέρνηση για να ενισχύσει περαιτέρω την επιχειρηματικότητα είναι η επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων και η μείωση, ει δυνατόν, η εξάλειψη της γραφειοκρατίας και η ταχύτερη και αποτελεσματικότερη χρηματοδότηση μέσω του ΕΣΠΑ, του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, κ.ά. Και οι δύο αυτές ευρείες προτάσεις είχαν σκορ 4,63 σε κλίμακα Likert 1-5.

Δεύτερη σε σπουδαιότητα σύσταση, με σκορ 4,43, είναι η σταθερότητα του φορολογικού και ασφαλιστικού περιβάλλοντος, η οποία θα καταστήσει ελκυστικότερο το περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργούν οι επιχειρήσεις και θα ενισχύσει τις επενδύσεις.

Αρκετά χαμηλότερη θεωρείται η σημασία του στόχου ενίσχυσης της απασχόλησης, το σκορ της οποίας ήταν 3,93. Αναφέρθηκαν επίσης η ανάγκη σύνδεσης των πανεπιστημιακών προγραμμάτων με την αγορά εργασίας και η δημιουργία νέων χρηματοδοτικών εργαλείων για τις μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις που αποτελούν πολύ σημαντικό τμήμα της ελληνικής οικονομίας.

Πόσο σημαντικές θεωρείτε τις παρακάτω προτεραιότητες της κυβέρνησης για την ανάπτυξη και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας;

Δεύτερον, όσον αφορά τη χρήση των υπάρχοντων χρηματοδοτικών εργαλείων, οι σύμβουλοι αναγνωρίζουν ότι σήμερα η ψηφιοποίηση των υπηρεσιών και των διαδικασιών των επιχειρήσεων είναι πρωταρχικής σημασίας. Έτσι, προκρίνεται ως πρώτος στόχος, με σκορ 4,52, η ενίσχυση του ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων.

Στην κλίμακα των προτεραιοτήτων ακολουθεί με σκορ 4,11, η χρηματοδότηση δράσεων που αυξάνουν την εξωστρέφεια και διευκολύνουν τις επιχειρήσεις να ανοιχθούν σε νέες αγορές ούτως ώστε να συνεχιστεί η ανοδική πορεία των εξαγωγών.

Τρίτη προτεραιότητα με σκορ 4,09, είναι η χρηματοδότηση για την ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων με σκοπό την προώθηση των επενδύσεων στους σημαντικούς αυτούς τομείς και ενίσχυση των ανταγωνιστικών τους πλεονεκτημάτων.

Τέλος, με σκορ 4,07, οι σύμβουλοι προκρίνουν την παροχή κονδυλίων για την ενεργειακή μετάβαση των επιχειρήσεων, που αναμφιβόλως αποτελεί αδήριτη ανάγκη, ιδίως στο σημερινό γεωπολιτικό περιβάλλον.

Ποιες προτεραιότητες θα κρίνατε ως σημαντικότερες στο πλαίσιο της αξιοποίησης των χρηματοδοτικών εργαλείων (ΕΣΠΑ, Ταμείο Ανάκαμψης, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων)

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο ΣΕΣΜΑ

Ο Σύνδεσμος Εταιρειών Συμβούλων Μάνατζμεντ Ελλάδος (ΣΕΣΜΑ) ιδρύθηκε το 1991 και αποτελεί τον επαγγελματικό συλλογικό φορέα των οργανωμένων εταιρειών συμβούλων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, με 52 εταιρείες-μέλη που απασχολούν περισσότερα από 3.000 εξειδικευμένα στελέχη. Κύριος στόχος του ΣΕΣΜΑ είναι η ανάπτυξη και διεύρυνση της αγοράς συμβουλευτικών υπηρεσιών, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και η ενίσχυση και παγίωση της αξιοπιστίας και της προστιθέμενης αξίας των συμβουλευτικών υπηρεσιών και της επιχειρηματικής υποστήριξης, τόσο στον δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Ο ΣΕΣΜΑ θεωρεί ότι η παρακολούθηση και αξιολόγηση της οικονομικής συγκυρίας και των μεσοπρόθεσμων τάσεων της οικονομίας είναι πολύ σημαντική για τον σχεδιασμό στρατηγικής από τις επιχειρήσεις και οργανισμούς του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Οι εκτιμήσεις και προσδοκίες των εταιρειών μελών του για την πορεία της οικονομίας αντικατοπτρίζουν την τρέχουσα οικονομική πραγματικότητα και επηρεάζουν την επενδυτική ροπή. Η καταγραφή συνεπώς των απόψεων και προσδοκιών των ιθυνόντων των εταιρειών μελών του είναι πολύ χρήσιμη για την ανάλυση της οικονομικής συγκυρίας βραχυχρονίως, καθώς και για τη χάραξη οικονομικής πολιτικής.

ΤΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ

Ο ΣΕΣΜΑ δημιούργησε το «Βαρόμετρο του ΣΕΣΜΑ για την Οικονομία», μέσω του οποίου καταγράφονται ανά τρίμηνο οι απόψεις των εταιρειών συμβούλων μάνατζμεντ. Ειδικότερα, ο Γενικός Δείκτης αι η διαφορά τους ($\Delta = (\Theta - A) \times 100$), η οποία λαμβάνει τιμές στο διάστημα από -100 έως +100.

Ο κάθε GRe+1 του Βαρόμετρου αποτυπώνει τις προσδοκίες των επικεφαλής και των στελεχών των εταιρειών συμβούλων μάνατζμεντ για την Ελληνική οικονομία μετά από ένα έτος (+1). Ο Γενικός Δείκτης GRe+1 συντίθεται από τους εξής επιμέρους δείκτες:

- **Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας**, ο οποίος καταγράφει τις απόψεις για την αναμενόμενη πορεία των βασικών οικονομικών μεγεθών (ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, ανεργία, ιδιωτικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών και πληθωρισμός).
- **Δείκτης Παραγωγικών Συντελεστών**, ο οποίος καταγράφει τις εκτιμήσεις για τις μεταβολές στους βασικούς παραγωγικούς συντελεστές (ανθρώπινο δυναμικό, συνθήκες χρηματοδότησης, δημόσιες υποδομές, επιχειρηματικότητα και θεσμικό πλαίσιο).

Η μεθοδολογία κατάρτισης του Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας και του Δείκτη Παραγωγικών Συντελεστών είναι η ακόλουθη:

- Υπολογίζονται τα ποσοστά «θετικών» και «αρνητικών» απαντήσεων για κάθε παράμετρο και υπολογίζεται δείκτης που προκύπτει ως ο αριθμητικός μέσος όρος των πέντε παραμέτρων, οι οποίες εξετάζονται για κάθε συνιστώσα.

Ο Γενικός Δείκτης GRe+1 υπολογίζεται ως ο αριθμητικός μέσος των παραπάνω δύο δεικτών.

Τέλος, στο Βαρόμετρο του ΣΕΣΜΑ για την Οικονομία προσδιορίζονται οι Ανασχετικοί Παράγοντες για την επιχειρηματική ανάπτυξη και τη επιχειρηματική δράση. Για να προσδιορισθεί η σημασία κάθε παράγοντα που δρα ανασχετικά στην επιχειρηματική ανάπτυξη, υπολογίζεται μία βαθμολογία που κυμαίνεται από 0 (λιγότερο σημαντικός) έως 5 (περισσότερο σημαντικός). Ο υπολογισμός γίνεται ως εξής:

- Ο κάθε βαθμός της κλίμακας (κλίμακα Likert 1-5) πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό των απαντήσεων κάθε βαθμίδας.
- Το άθροισμα των επιμέρους γινομένων διαιρείται με τον αριθμό των απαντημένων ερωτηματολογίων.

Η ίδια μεθοδολογία χρησιμοποιήθηκε και στο Τμήμα Β.5.

Η ΕΡΕΥΝΑ

Το ερωτηματολόγιο αποστέλλεται στους εκπροσώπους και τα στελέχη των εταιρειών-μελών του ΣΕΣΜΑ από το επίπεδο senior consultant και άνω, τα επίτιμα μέλη και τους πρώην προέδρους του ΣΕΣΜΑ. Το σύνολο του πληθυσμού στη χρονική αυτή περίοδο είναι 110 άτομα. Η παρούσα έρευνα έχει τέσσερις ενότητες:

1. Καταγραφή των προβλέψεων των συμβούλων για την οικονομική κατάσταση, ένα έτος αργότερα.
2. Αποτύπωση των προσδοκιών των συμβούλων αναφορικά με τους παραγωγικούς συντελεστές, ένα έτος αργότερα.
3. Καταγραφή των κυριότερων εμποδίων στην επιχειρηματική ανάπτυξη.
4. Καταγραφή των αντιλήψεων των συμβούλων μάνατζμεντ για τις προτεραιότητες που πρέπει να έχει η κυβέρνηση για να ενισχυθεί περαιτέρω η επιχειρηματικότητα, καθώς και αυτές που άπτονται της βέλτιστης χρήσης των χρηματοδοτικών εργαλείων.

Η έρευνα διεξάγεται κάθε τρίμηνο και τα αποτελέσματά της δημοσιοποιούνται κάθε Απρίλιο, Ιούλιο, Οκτώβριο και Ιανουάριο, αντίστοιχα. Η πρώτη έρευνα διεξήχθη το Μάρτιο του 2014 και αφορούσε το πρώτο τρίμηνο του ίδιου χρόνου. Η παρούσα, 38^η έρευνα πραγματοποιήθηκε από 13-7-2023 έως 2-8-2023 και κατέγραψε τις προσδοκίες και τις απόψεις που διαμορφώθηκαν κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2023. Συλλέχθηκαν 56 απαντήσεις που αντιστοιχεί σε ποσοστό ανταπόκρισης 55,0%.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Επιστημονικός υπεύθυνος είναι ο κ. Κωνσταντίνος Αϊβαλής και υπεύθυνος της έρευνας ο κ. Αλέξανδρος Καλόμοιρος, μέλος του ΔΣ του ΣΕΣΜΑ.

Copyright @ Σύνδεσμος Εταιρειών Συμβούλων Μάνατζμεντ Ελλάδος

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή ή αποθήκευση μεμονωμένων σελίδων ή δεδομένων της έρευνας, με την προϋπόθεση ότι υπάρχει αναφορά στην πηγή προέλευσης. Τα πορίσματα, οι πληροφορίες ή οι απόψεις που περιέχονται στην έρευνα δεν αποτελούν ούτε μπορεί να θεωρηθούν, άμεσα ή έμμεσα, παρότρυνση, οδηγία, συμβουλή ή προτροπή για οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη. Οι κάτοχοι της έρευνας μπορούν να αξιολογούν τα ανωτέρω και να ενεργούν με βάση τη δική τους βούληση και με δική τους ευθύνη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Συγκεντρωτικά στοιχεία ανά Δείκτη

Έτος	Τρίμηνο	Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας	Δείκτης Παραγωγικών Συντελεστών	Γενικός Δείκτης GRe+1
2014	I	43.0	34.6	38.8
	II	48.7	33.1	40.9
	III	36.9	29.7	33.3
	IV	3.8	1.6	2.7
2015	I	-15.5	-25.0	-20.3
	II	-32.9	-40.6	-36.7
	III	-6.6	-14.2	-10.4
	IV	-2.8	-7.6	-5.2
2016	I	-16.8	-23.6	-20.2
	II	-4.6	-20.2	-12.4
	III	-7.6	-13.2	-10.4
	IV	-1.9	-13.7	-7.8
2017	I	0.4	-15.4	-7.5
	II	17.3	-4.4	6.4
	III	25.3	3.0	14.2
	IV	31.2	1.8	16.5
2018	I	25.3	9.7	17.5
	II	29.3	6.8	18.1
	III	28.7	0.6	14.7
	IV	29.2	15.7	22.5
2019	I	30.6	17.3	24.0
	II	43.8	38.7	41.3
	III	53.6	54.7	54.2
	IV	53.1	48.4	50.8
2020	I	-11.0	25.6	7.3
	II	18.3	36.6	27.5
	III	29.7	28.8	29.3
	IV	47.2	44.9	46.1
2021	I	36.9	39.7	38.3
	II	57.8	47.9	52.9
	III	64.0	52.4	58.2
	IV	47.6	45.8	46.7
2022	I	20.7	32.9	26.8
	II	13.3	25.8	19.6
	III	27.2	29.3	28.3
	IV	32.5	28.6	30.6
2023	I	51.4	33.7	42.6
	II	52.0	33.1	42.6

Πίνακας 2: Συγκεντρωτικά στοιχεία για τον Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας

Έτος	Τρίμηνο	Ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης	Ανεργία	Ιδιωτικές επενδύσεις	Εξαγωγές	Πληθωρισμός
2014	I	62.0	22.0	64.0	59.2	8.0
	II	77.1	54.2	67.3	30.6	14.3
	III	48.0	26.5	52.0	46.0	12.0
	IV	-6.3	17.0	-18.4	18.4	8.3
2015	I	-30.0	-12.0	-55.1	-6.1	26.0
	II	-56.5	-50.0	-55.6	-23.9	21.7
	III	-12.5	-8.3	-18.8	0.0	6.4
	IV	-10.2	-22.0	-18.0	28.0	8.3
2016	I	-30.0	-36.0	-36.0	12.2	6.0
	II	-20.4	-10.4	-8.3	4.1	12.2
	III	-6.0	-14.0	-26.0	6.1	2.0
	IV	-4.0	-2.0	-24.0	16.3	4.0
2017	I	-10.0	-22.0	-2.0	20.0	16.0
	II	22.9	22.9	6.1	20.4	14.0
	III	37.0	26.1	13.3	26.1	23.9
	IV	39.5	22.1	30.8	46.2	17.3
2018	I	33.8	22.7	28.0	31.6	10.5
	II	36.5	50.0	27.0	28.8	4.1
	III	31.4	39.7	26.5	34.3	11.6
	IV	39.1	30.4	28.4	46.4	1.5
2019	I	34.3	31.8	40.3	42.0	4.3
	II	62.3	39.7	76.8	32.9	7.2
	III	74.3	60.9	80.9	46.4	5.7
	IV	65.9	68.8	71.6	51.8	7.3
2020	I	-41.3	-31.1	0.0	1.4	16.4
	II	24.3	-5.7	38.6	21.4	13.0
	III	38.9	19.4	45.7	29.9	14.7
	IV	60.3	19.7	76.1	58.9	20.8
2021	I	44.8	13.4	64.2	42.4	19.7
	II	69.1	47.1	80.6	59.7	32.4
	III	65.6	63.5	81.3	50.0	59.7
	IV	47.0	42.4	69.7	46.9	31.8
2022	I	15.9	22.2	57.1	25.8	-25.4
	II	5.5	9.1	46.3	29.6	-29.6
	III	9.8	26.2	46.8	40.3	4.8
	IV	3.4	41.7	41.7	33.3	42.4
2023	I	44.6	64.7	60.7	51.8	35.7
	II	46.4	71.4	61.8	41.4	39.3

Πίνακας 3: Συγκεντρωτικά στοιχεία για τον Δείκτη Παραγωγικών συντελεστών

Έτος	Τρίμηνο	Ανθρώπινο δυναμικό	Χρηματοδότηση	Δημόσιες υποδομές	Επιχειρηματικότητας	Θεσμικό πλαίσιο
2014	I	44.9	34.0	6.3	52.0	36.0
	II	30.6	40.8	-2.0	57.-1	38.8
	III	40.0	40.0	8.0	30.6	30.0
	IV	28.6	-10.2	-6.1	-4.1	0.0
2015	I	-2.0	-44.0	-22.0	-30.0	-27.1
	II	-10.9	-37.0	-52.2	-56.5	-46.7
	III	2.0	0.0	-37.8	-22.9	-12.5
	IV	-4.1	0.0	-12.0	-10.0	-16.0
2016	I	4.0	-22.0	-28.0	-38.0	-34.0
	II	4.1	-4.2	-33.3	-34.7	-32.7
	III	2.0	-20.0	-2.0	-24.0	-22.0
	IV	0.0	0.0	-24.5	-34.0	-10.2
2017	I	8.0	-28.0	-16.0	-26.5	-14.3
	II	0.0	0.0	-10.2	-10.0	-2.0
	III	6.7	6.5	-6.7	6.5	2.2
	IV	12.2	13.3	-14.9	5.3	-6.8
2018	I	14.3	21.1	-10.7	13.2	10.8
	II	8.1	15.1	-9.7	16.7	4.1
	III	11.6	-4.3	-20.3	14.5	1.4
	IV	20.3	21.7	-8.7	31.9	13.0
2019	I	15.7	21.7	-5.9	36.2	18.6
	II	30.0	45.7	7.1	65.2	45.6
	III	30.4	70.0	18.6	75.7	78.6
	IV	30.5	55.3	17.3	75.9	62.7
2020	I	29.3	20.0	29.3	-2.7	52.0
	II	38.2	24.3	36.8	34.3	49.3
	III	20.6	24.3	26.8	26.1	46.4
	IV	32.4	41.7	45.8	56.2	48.6
2021	I	28.8	35.8	39.5	39.4	55.2
	II	34.8	54.4	47.1	56.7	46.3
	III	35.9	70.3	49.3	57.1	49.2
	IV	33.5	53.8	55.4	45.5	40.9
2022	I	22.2	41.3	41.9	33.3	25.8
	II	32.7	25.5	20.0	27.3	23.6
	III	23.3	18.6	46.7	30.6	27.4
	IV	16.9	19.3	36.7	45.0	25.0
2023	I	32.1	30.9	44.6	39.3	21.4
	II	28.6	36.8	28.6	42.9	28.6

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ - ΜΕΛΩΝ

